

2020-жылдагы Кыргыз Республикасынын калкынын кедейчилик деңгээли

Кыргыз Республикасындагы калктын бакубат жашоо деңгээлин баалоолордун натыйжалары Улутстатком тарабынан квартал сайын 4993 үй чарбасын камтуу менен үй чарбаларынын бюджеттерин жана жумушчу күчтөрдү тандалма интеграциялык изилдөөнүн негизинде жүргүзүлдү. Керектөөчү чыгымдар боюнча эсептелген, 2020-жылда кедейчиликтин деңгээли жалпы өлкө боюнча 25,3 пайызды түзгөндүгүн, бул өткөн жылга карата 5,2 пайыздык пунктка көбөйгөндүгүн сурамжылоонун натыйжалары көрсөтүп турат.

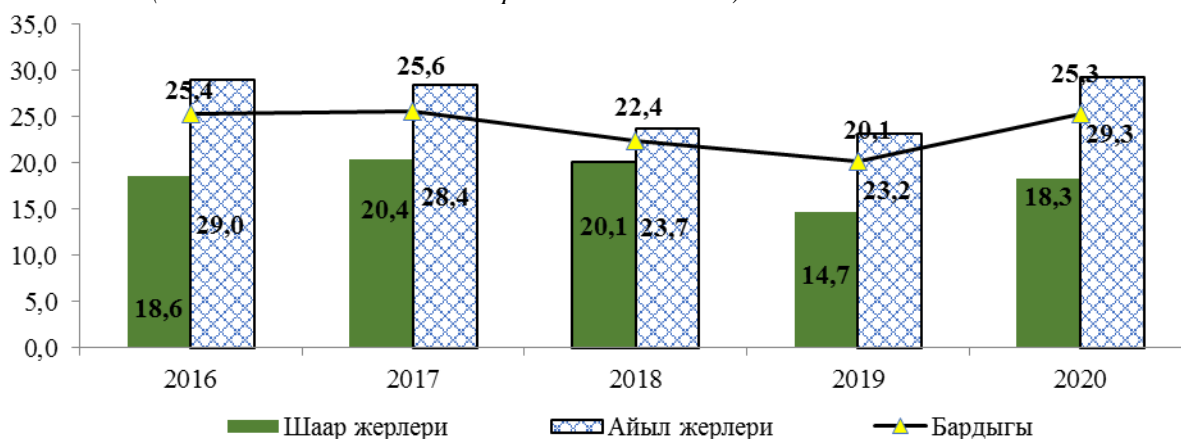
Чектик (порог) мааниси катары кедейчиликтин деңгээлин баалоо үчүн Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-жылдын 25-мартындагы N115 токтому менен бекитилген, Кедейчиликтин чегин аныктоо методикасынын 3.7-пунктуна ылайык, керектөө бааларынын орточо жылдык индексине карата индексацияланган, 2019-жылдын кедейчилик чеги колдонулган. 2020-жылы кедейчиликтин жалпы чегинин нарктык көлөмү бир жылдын ичинде калктын киши башына 35 268 сомду, эң төмөнкүсү – 19 774 сомду түздү.

Айыл жерлеринде кедейчиликтин деңгээли 6,1 пайыздык пунктка, ал эми шаар жерлеринде – 3,6 пайыздык пунктка өскөн.

2020-жылы кедейчиликтин чегинде 1 млн. 678 миң адам жашаган, алардын 73,7 пайызы калк отурукташкан айыл пункттарынын тургундары болуп саналган.

1-график: Жашаган жери боюнча кедейчиликтин деңгээли

(калктын жалпы санына карата пайыз менен)

2020-жылы кедейчиликтин деңгээли Ош ш. (6 пайыздык пунктка) жана Талас (0,8 пайыздык пунктка) облусунда мурунку жылга салыштырганда анын төмөндөгөнү белгиленди. Калган региондордо кедейчиликтин деңгээли өскөн, анын ичинде Жалал-Абад облусунда (10,3 пайыздык пунктка), Нарын (8,7 пайыздык пунктка), Чүй (6,3 пайыздык пунктка), Ош (4,8 пайыздык пунктка),

Ысык-Көл (3,5 пайыздык пунктка) жана Баткен (2,1 пайыздык пунктка) облустарында, ошондой эле Бишкек (4,9 пайыздык пунктка) шаарында.

1-таблица: Аймактар боюнча кедейчиликтин деңгээли

(калктын жалпы санына карата пайыз менен)

	2016	2017	2018	2019	2020
Кыргыз Республикасы	25,4	25,6	22,4	20,1	25,3
Баткен облусу	37,0	40,5	33,8	32,6	34,7
Жалал-Абад облусу	32,2	32,6	32,2	26,9	37,2
Ысык-Көл облусу	24,7	24,2	21,5	24,4	27,9
Нарын облусу	37,8	29,2	30,6	28,1	36,8
Ош облусу	22,0	14,3	14,8	14,0	18,8
Талас облусу	18,1	20,7	22,1	13,3	12,5
Чүй облусу	30,3	33,3	15,6	19,1	25,4
Бишкек ш.	9,8	15,9	15,4	11,9	16,8
Ош ш.	24,6	33,5	35,5	20,7	14,7

2020-жылы өтө кедейчилик деңгээли 0,9 пайызды түздү жана мурунку жылга салыштырганда 0,4 пайыздык пунктка өскөн. 59,2 миң адам өтө кедейчиликтин чегинде жашаган, алардын 87,2 пайызы калк отурукташкан айыл пункттарынын тургундары болуп саналган.

Өтө катуу кедейчиликтин көрүнүшү Ош жана Талас облусунда, ошондой эле Ош шаарында байкалган жок. Өтө кедейчиликтин деңгээли Ысык-Көл облусунда (0,9 пайыздык пунктка) төмөндөдү. Өтө катуу кедейчиликтин деңгээлинин өсүшү Нарын облусунда (2,0 пайыздык пунктка), Баткен облусунда (1,3 пайыздык пунктка), Чуй облусунда (1,1 пайыздык пунктка) жана Жалал-Абад облусунда (0,9 пайыздык пунктка), ошондой эле Бишкек шаарында (0,3 пайыздык пунктка) байкалган.

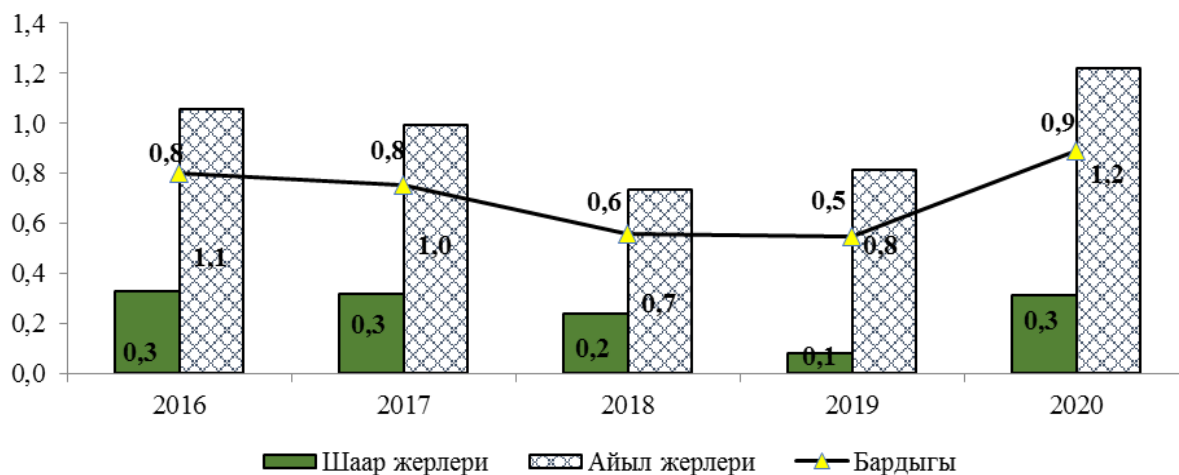
2-таблица: Аймактар боюнча кедейчиликтин эң төмөн деңгээли

(калктын жалпы санына карата пайыз менен)

	2016	2017	2018	2019	2020
Кыргыз Республикасы	0,8	0,8	0,6	0,5	0,9
Баткен облусу	0,3	3,4	0,9	0,3	1,6
Жалал-Абад облусу	0,1	0,0	1,0	0,6	1,5
Ысык-Көл облусу	0,0	1,0	0,9	1,3	0,4
Нарын облусу	2,6	2,0	2,2	2,5	4,5
Ош облусу	0,8	0,0	0,0	0,9	0,0
Талас облусу	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Чүй облусу	3,1	1,7	0,3	0,2	1,3
Бишкек ш.	0,0	0,0	0,3	0,0	0,3
Ош ш.	0,0	1,2	0,6	0,0	0,0

Шаар жерлеринде өтө кедейчиликтин деңгээли 0,2 пайыздык пунктка өстү, айыл жерлеринде - 0,4 пайыздык пунктка.

2-график: Жашаган жери боюнча кедейчиликтин эң төмөн деңгээли
(калктын жалпы санына карата пайыз менен)

2020-жылы кедейчиликтин чегине салыштырмалуу кедейлердин бюджетинин жетишсиздигин мүнөздөгөн кедейчиликтин тереңдиги 4,4 пайызды түзүп, мурунку жылга салыштырмалуу 1,1 пайыздык пунктка көбөйдү, кедейчиликтин курчтугу 1,1 пайызды түзүп, мурунку жылга салыштырганда 0,3 пайыздык пунктка жогору болду.

2020-жылы кедейчиликтин чегинен төмөн жашаган калктын каражаттарынын жетишсиздигинин көлөмү 10 219,2 млн. сомду түздү, бул 2019-жылга караганда 3 209,7 млн. сомго көп.

Кедейчиликтин деңгээлин эсептөө үчүн калктын кирешелеринен түздөн-түз көз каранды болгон керектөө наркы колдонулат. 2020-жылдагы калктын адам башына эсептегендеги колдо болгон акчалай кирешелер айына 5 625,4 сом деңгээлинде түзүлүп, мурунку жылга салыштырганда 1 пайызга төмөндөгөн, бул абсолюттук мааниде 59,3 сомду, ал эми алардын реалдуу өсүшү 93,1 пайызды түздү. Калктын колунда бар киши башына бөлүнгөн орточо акчалай кирешелери эмгек акыдан түшкөн кирешелердин 1,2 пайызга, жеке эмгек ишмердиги – 8,3 пайызга төмөндөшү, аны менен катар жеке көмөкчү чарбада өндүрүлгөн айыл чарба продукцияларын сатуудан түшкөн кирешелердин 18,7 пайызга жана социалдык трансферттердин 4,4 пайызга өсүүсү менен шартталды.

Калктын акчалай кирешелеринин негизги булагы эмгек ишмердигинен болду, алардын колдо болгон кирешелеринин түзүмүндөгү салмагы 67,4 пайызды, социалдык трансферттер – 16,7 пайызды, ошондой эле жеке көмөкчү чарбада өндүрүлгөн айыл чарба продукцияларын сатуудан түшкөн кирешелер 11,9 пайызы түздү.

Киши башына бөлүнгөн колдогу орточо кирешелердин түзүмүндөгү эмгек акынын үлүшү 40,6 пайызды, жеке эмгек ишмердиги – 14,5 пайызды түздү.

Кирешелердин 12 пайыздан көбү Кыргыз Республикасынын тышында жүргүзүлгөн калктын эмгек ишмердиктерине туура келерин белгилей кетүү керек. Үй чарбалардын жалпы кирешелеринде өлкөнүн тышында жүргүзүлгөн эмгек ишмердиктеринен түшкөн кирешелердин үлүшү Баткен облусунда 29,3 пайызды, Ош облусунда – 20,4 пайызды, Жалал-Абад облусунда – 21,6 пайызды, Чүй облусунда – 6,2 пайыз жана Ош шаарында – 7,2 пайызды түздү.

3-таблица: Аймактар боюнча калктын колунда болгон акчалай кирешелеринин түзүмү
(пайыз менен)

	Эмгек ишмердиги		Социалдык трансферттер	Жеке көмөкчү чарбадан түшкөн киреше	Башка киреше
	Бардыгы	анын ичинде Кыргыз Республикасына н тышкаркы			
Кыргыз Республикасы	67,4	12,2	16,7	11,9	3,9
Баткен облусу	68,6	29,3	17,9	10,7	2,8
Жалал-Абад облусу	70,9	21,6	13,1	11,4	4,7
Ысык-Көл облусу	42,6	2,1	17,1	30,8	9,5
Нарын облусу	40,9	0,3	32,5	23,5	3,2
Ош облусу	71,3	20,4	16,3	10,5	1,9
Талас облусу	42,4	4,7	15,1	40,6	1,9
Чүй облусу	67,9	6,2	17,7	11,3	3,1
Бишкек ш.	80,0	0,2	16,1	0,0	3,9
Ош ш.	74,4	7,2	17,8	0,3	7,5

Түштүк региондордун калкынын материалдык бакубатчылыгында тышкы фактордун таасири ачык көрүнүп турат. Керектөө наркынан эмгек мигранттарынын кирешелерин алып салганда, республика боюнча кедейчиликтин деңгээли орточо алганда 25,3 пайыздан 34,6 пайызга чейин өсө тургандыгын эсептөөлөр көрсөтүп турат. Муну менен бирге, кедейчилик Баткен облусунда 34,7 пайыздан 53,6 пайызга, Ош облусунда – 18,8 пайыздан 37,6 пайызга, Жалал-Абад облусунда – 37,2 пайыздан 50,2 пайызга чейин, Чүй облусунда – 25,4 пайыздан 29,4 пайызга, Ош шаарында – 14,7 пайыздан 24,2 пайызга чейин жогорулайт, ошол эле убакта башка региондордо ал өзгөрүү олуттуу эмес.

4-таблица: Кыргыз Республикасынан тышкары эмгек ишмердигинен түшкөн кирешелерди эсепке албагандагы кедейчиликтин деңгээли

(калктын санына карата пайыз менен)

	2015	2016	2017	2018	2020
Кыргыз Республикасы	31,5	34,0	32,2	31,2	34,6
Баткен облусу	53,6	60,2	54,6	53,7	53,6
Жалал-Абад облусу	39,9	43,0	44,9	42,4	50,2
Ыссык-Көл облусу	25,2	25,3	24,4	26,8	29,1
Нарын облусу	37,8	29,2	30,6	28,5	36,8
Ош облусу ¹	36,3	32,5	36,1	37,7	37,6
Талас облусу	18,1	21,6	24,0	16,5	17,8
Чүй облусу	31,0	36,7	19,5	24,9	29,4
Бишкек ш.	9,8	15,9	15,6	11,9	16,9
Ош ш.	28,9	41,5	42,1	26,9	24,2

Кедейчиликтин эң төмөн деңгээлине эмгек мигранттардын кирешелери олуттуу таасирин тийгизет, аларды чыгарып салганда кедейчиликтин эң төмөн деңгээли 0,9 пайыздан 10,0 пайызга чейин өсөт.

Мурдагыдай эле, керектөө наркы кедейчиликтин чегинен көп айырмаланбаган калктын жыштыгы жогору бойдон калууда. Кедейчиликтин чегинин сезгичтигин талдоо 2020-жылы бакубатчылык индикаторунун чоңдугу өзгөрүүсүз түзүлгөндө, кедейчиликтин чегинин 5,0 пайызга же 147 сомго өскөн учурда, кедейлердин үлүшү 3,8 пайыздык пунктка өсүп жатканы, ал эми кедейчиликтин чегинин 5,0 пайызга төмөндөшү менен кедейлердин үлүшү 3,5 пайыздык пунктка азайып жатканын көрсөтөт. Кедейчиликтин чегинин айланасындагы калктын жыш концентрациясы калктын олуттуу бөлүгү кедейлер эмес категориясынан кедейлер категориясына жана, тескерисинче, кедейлер категориясынан кедейлер эмес категориясына өтүү мүмкүндүгүн жогорулатат, бул кедейчиликтин деңгээлинин региондор боюнча көрсөткүчтөрүндө чагылдырылат жана кедейчиликтин жарым-жартылай өзгөрүү тенденциясын түшүндүрөт.

2020 – жылы кедейчиликте жашаган 25,3 пайыз калк менен бирге 8 пайызга жакын калк кедейчилик коркунучунда турат.